

2273

0013

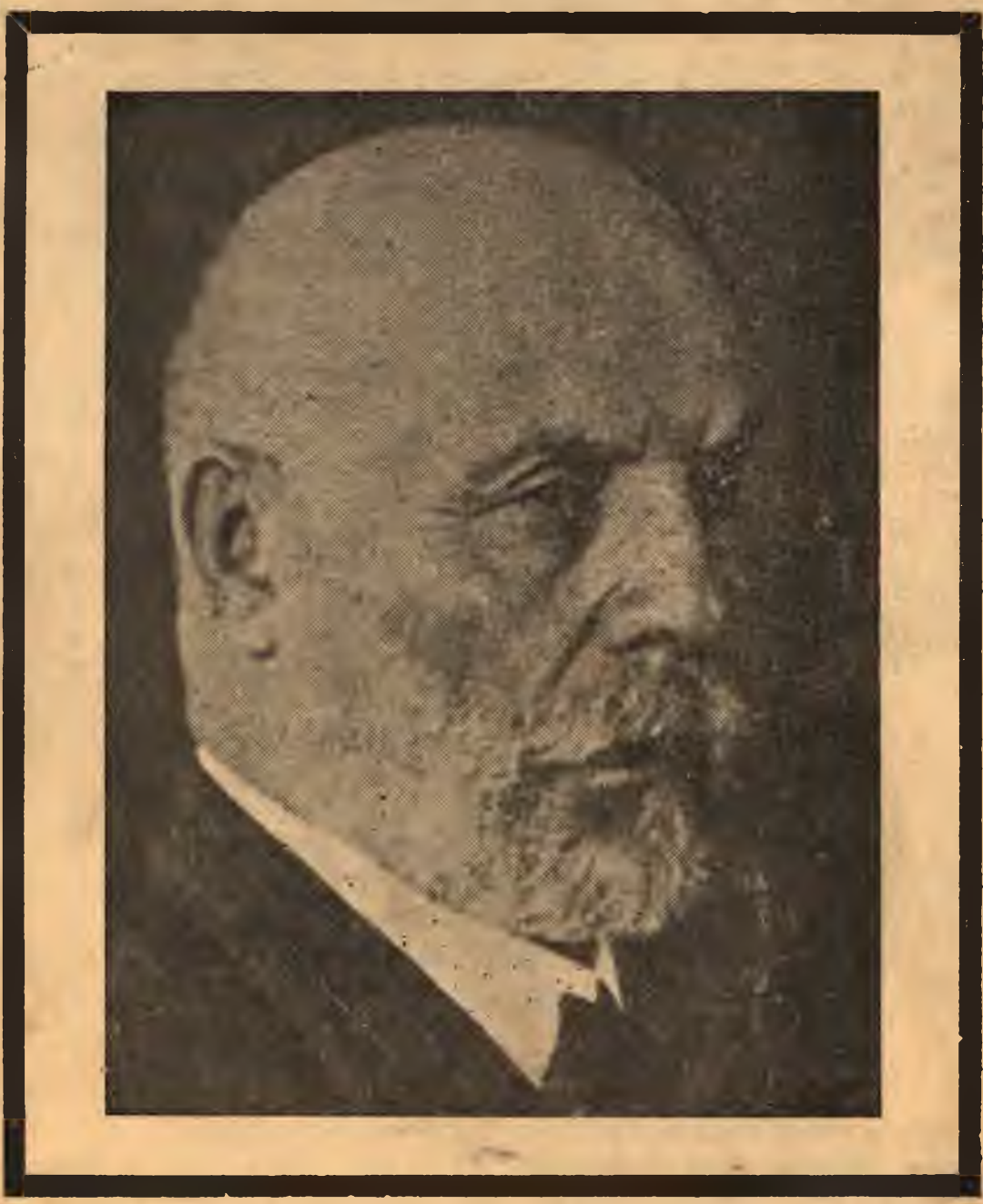
279

מנחם אוסישקין ז"צ"ל

נשיא הדירקטוריון של הקק"ל

נפטר י"ב תשרי תש"ב

OSZB
Könyvtára

*MENACHEM USSISCHKIN,
a zsidó föld megváltója a Keren Kayemeth Leisrael élén
1863—1941.*

Elhunyt 1941. okt. 3-án.

Kiadja a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége Kolonizációs (Keren
Kayemeth Leisrael) szakosztálya, Budapest VII., Király u. 93.

Felelős kiadó: Marton Ede.

Fraternitas R.-'l. Kolozsvár. Felelős nyomdavezető: András László.

Országos Rabbképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

R273

279

Látomás

Ketten maradtak az éjszakában. Magányosan és nagyon magasan, fenn Jeruzsálem felett, a Cofim hegyén. Egy frissen ásott sír s az Ismeretlen.

Mintha hallottunk volna már egyszer valahol az Ismeretlenről. Olvastunk volna egy könyvben, valamikor, gyermekkorunkban talán. Homályos, gyakorta komor történeteket. Hogyan jelent meg olykor, nagy szorongatások idején, olyanoknak, kik hittek.

Aki itt pihen a frissen hantolt sírban, míg idefent járt, nagyon tudott hinni. Így az Ismeretlen eljött hozzá, a nagy feledés első éjszakáján. Eljött búcsúzni, a szorongatások rossz óráin, a Világ teremtésének 5702-ik esztendejében. Tisri hónapjának 14-ik napjáról 15-ikre virradó éjjelén.

Aki e sírban nyugszik — zsidó volt. A kevesek egyike, kiket Isten szerszámnak használ, történelmet formáló nagy munkája során, ritka időkben, amikor roppant változásoktól vemhes az idő.

Az Ismeretlen pedig? Szerszáma volt ő is Istennek. Nagy virrasztó, üzenetet hordozó, bukást, emelkedést hirdető. Egykoron az ősapának hirdette, hogy Szodoma végzete közeleg. Évszázaddal később a harmadik ivadékkal bírkózott véget érni nem akaró éjszakán, míg csak hajnal nem lett s Jákobból: Izrael. Ő volt az Ismeretlen, akit napszállatkor József szólított meg a mezőn s tőle kérdezte, hol vannak testvérei? Az Ismeretlen mutatta meg néki az utat, mely példátlanul nehéz életpróbán keresztül nemzetek meneküléséhez vezetett. S az Ismeretlen írta oda egyszer, jóval később, királyi palota falára: megmérettél s könnyűnek találtattál.

És most eljött, búcsút venni attól, kit, míg itt járt e világon, úgy hívtak: Ussischkin.

Szemét lehunyta, hogy ki ne lessék titkát. Emlékeket, miket hordozott. Zsarátnoknak, hamunak, elvetélt életnek, pusztuló világnak tébolyító képét. Égő zsinagógák tüzvörös fényét. Folyóba fullasztottak, baltával levágottak, havas úton halálba roskadók, szemük látásától örülten a világba nézők irtóztató látomását.

Leült a sír mellé s a sír, mintha kérdezett volna! Halkan, sutogón, az Ismeretlen hallotta csak talán.

Igy hangzott a kérdés: miért? Miért? Miért, hogy csak halni tudnak? Hogy élni nem tudnak? Hogy élni nem akarnak? Miért?

Lehajtott fejjel, lehunyt szemmel ült az Ismeretlen a sír mellett, hallgatta a kérdést s némán lesett bele az éjszakába.

Aztán vörös csík jelent meg az égaján, ott keletre, a hegyek mögött. Túl a Jordánon a hajnalcsillag fénylett, Básán és Gileád felől pirkadni kezdett.

Felállt az Ismeretlen, még mindig lehunyt szemmel, lehajtott fejjel. És mintha válaszolt volna: engedj útamra, hiszen feljött a hajnal! Hadd vigyem el az élet kérdését a halál országába. Hogy aki élni akar, még élni, mégis élni, még ma, ma válaszolhasson.

MENACHEM USSISCHKIN מנחם

Ismét gyászolunk. Egyikét a különösen fájdalmas gyászoknak. Nagyjaink közül dőlt ki valaki, amúgyis szétzilált, megbolygatott sorainkból: Menachem Ussischkin, a Keren Kayemeth Leisrael elnöke, a zsidó népi megújulás mozgalmának történelmivé emelkedett alakja.

ÉLETE.

Mint annyian az újkori zsidó történelem nagyjai közül, Ussischkin is keletről jött. Dubrovában születet 1863-ban, a moszkvai technikai intézetben szerzett mérnöki diplomát, később Jekaterinoslavban telepedett meg, majd — Erec Jiszraélbe való költözéséig — Odesszában élt.

Hatalmas egyénisége visszatükröződik az utolsó félévszázad zsidó történelmében. Egyike volt azoknak, akik a nyolcvanas évek elején ott állottak a zsidó népi újjáéledés bölcsőjénél. Tizenkilenc éves volt, amikor Leó Pinsker, az odesszai orvos, „*Autoemancipáció*”-jában, oly frappáns világossággal először állapította meg a zsidókérdés járványának diagnózisát és jelölte meg a gyógyulás egyetlen útját: a zsidó népiséghez való visszatérésben, a zsidó népi élet megújításában. Ussischkin az elsők között volt, akik Pinsker mellé állottak és a Chovevé Cion mozgalom megteremtői sorában hirdették az Erec Jiszraélbe való visszatérés gondolatát.

1891-ben felesége, Achad Haam és még néhány barátja kíséretében először látogat Palesztinába. Első palesztinai látogatása mélységes élményt jelentett számára: örökre eljegyezte a Földdel, amelynek élete végéig szerelmese maradt.

1896-ban, amikor Herzl *Judenstaat*-ja a világ érdeklődésének előterébe helyezte a zsidókérdést és a cionizmus gondolatából politikai programot teremtve megalkotta a cionista világszervezetet, Ussischkin is csatlakozott Herzlhez és a keleti zsidóságot reprezentáló oroszországi cionisták élén mindvégig kitartott mellette.

Az 1897-iki baseli kongresszutsól kezdve az 1939-ben Genfben tartott 21-ik kongresszusig, — miközben a cionista világszervezet néhány rajongó idealista csoportosulásából a világ egész zsidóságát

-felölő hatalmas politikai tényezővé lett — minden kongresszuson ott volt Ussischkin markáns alakja. Pusztá jelenléte tekintélyt és emelkedett légkört varázsolt a kongresszus termébe. Felszólalásai és referátumai, — amelyek a mélységes hit és lüktető munka ízzó erejétől duzzadtak — élményt jelentettek mindazok számára, akik hallották őt. Csupán egy kongresszusról hiányzott: 1903-ban a 6-ik baseli kongresszus idején Palesztinában tartózkodott és távollétének nagy része volt abban, hogy kirobbant az ú. n. *Uganda*-konfliktus, amely Ussischkint szembehelyezte vezérével, Herzllel.

Herzl nyugatról jött, az asszimiláció köréből, halványan élt benne a zsidó mult, nem érezte a történelmi kapcsot Erec Jiszraéllel: így el tudta volna képzelni a zsidókérdés megoldását — bár átmenetileg — Palesztinán kívüli territóriumon is és ezért tette magáévá az *Uganda*-tervet, mint átmeneti megoldás lehetőségét. Ussischkin ezzel szemben keletről jött. Kultúrája, érzésvilága mélyen benne gyökeredzett a zsidó multban, mélységesen élt benne az a történelmi kapocs, amely a szétszórtságban élő zsidó népet ősei országához kötötte. Így csak egy utat ismert a zsidó nép számára: Erec Jiszraélt. Ezért helyezkedett szembe legélesebben az *Uganda*-tervvel és az oroszországi cionisták élén 1904-ben az *Aktions-Comité* bécsi ülésén kiharcolta a terv elejtését.

Herzl halála és a territoriálisták visszavonulása után az *Executiva* tagjaként vesz részt a cionista világszervezet munkájának irányításában. Mint a gyakorlati cionisták vezére áll szemben az ú. n. politikai irányzat képviselőivel, akik minden praktikus kolónizálást hiábavalónak tartottak mindaddig, amíg a palesztinai telepítés és építés politikai előfeltételei biztosítva nincsenek. A 8-ik kongresszuson a gyakorlati cionisták álláspontja kerekedik felül, az ú. n. szintetikus cionizmus megfogalmazásában. A gyakorlati munka: eszköz politikai célok megvalósítására. Ez volt Ussischkin elve pályafutásának egész ideje alatt.

A világháború éveiben, mint orosz alattvaló nem vehet részt a cionista világszervezet munkájában. A háború befejezése után azonban Weizmannal és Sokolovval együtt a zsidó nép képviseletében megjelenik a párizsi béketárgyaláson, ahol héber nyelven tartott, történelmi jelentőségű beszédében követeli Palesztinát a zsidó nép számára. Nagy része volt abban, hogy az 1920-ban tartott *sanremói békekonzferencia* Palesztinát jelölte ki a zsidó nép nemzeti otthonának.

A KEREN KAYEMETH ÉLÉN.

1921-ben a KKL elnökévé választják. Jerusalájimba költözik és ide helyezetteti Hágából a KKL központját is. Az azóta eltelt két évtized alatt Ussischkin neve elválaszthatatlanul egybeforrott a föld megváltásának gondolatával. Amikor átvette a KKL vezetését, a KKL földbirtoka mindössze 20.000 dunam volt, amelyen 16 kolónián mintegy 1000 telepes tengette keserves-küzdelmes életét. Ma a

KKL 550.000 dunam földterülettel rendelkezik, 160 virágzó településsel, ahol 67.000 zsidó paraszt éli a földhözkööttség természetes, szabad, boldog életét. És hogy a KKL a zsidó nép legszeleőbb rétegeinek verejtékes filléreiből ezt a példátlanul nagyszerű teljesítményt produkálhatta, annak a hallatlan népszerűségnek köszönhető, amit Ussischkin személye szerzett meg a palesztinai zsidó építőmunka ezen alapvető intézménye számára. — Émek Jezreél, Émek Zebulon, Émek Chéfer és Galilea hatalmas területeinek megváltása jelzik az új zsidó honfoglalás hősi küzdelmének egyes etapjait és annak a történelmi munkának egy-egy mérföldkövét, amit Ussischkin végzett két évtized alatt a KKL élén. — Ussischkin emlékművét még életében megalkotta a zsidó nép: Galilea végein a Mecudat Ussischkin-telepei, — a zsidó hit és építés nagyszerű határerődítményei — minden ércnél maradandóbban és méltóbban hirdetik a férfiú emlékét, akiben testet öltött a Keren Kayemeth Leisrael és a zsidó jövő építés hármasszimbóluma: Hit, Föld és Munka.

A ZSIDÓ EREC JISZRAELÉRT.

Ussischkinnek a zsidó föld iránti fanatikus szeretete és a zsidó nép megújulásába vetett prófétai hite az utolsó évek torlódó eseményeiben biztosságot, kitartást, történelmi örökségünkhöz való töretlen ragaszkodást jelentette mindannyiunk számára.

Emlékszünk még a küzdelemre, amit 1937-ben a zürichi 20-ik kongresszuson a „Neinsager“-ek élén folytatott a Peel-bizottság felosztási terve ellen. Ussischkin nem ismert Erec Jiszraélben bizottságok által kijelölt határokat. Számára a Biblia, a Gondviselés rendelése és a zsidó nép történelme volt egyedül irányadó és csak egyetlen Erec Jiszraélt ismert: Dantól Beér Seváig, a történelem által kijelölt határok között. — Akkor kevesedmagával állott a „Jasager“-ek hatalmas táborával szemben, az események azonban őt igazolták: a felosztási terv megbukott.

És 1940-ben, amikor az angol kormány földrendelete Palesztinát rayonokba osztva, a zsidó földvásárlást nyomorék keretek közé kívánta szorítani, sokan közülünk úgy érezték, hogy a nagyobbarányú földvásárlásnak és telepítésnek hosszú időre végeszakadt. — De Ussischkin üzenete új biztatást hozott számunkra: Jeremiás szavait küldötte felénk: *„Fognak még földet vásárolni Benjamin országában, Jeruzsálem környékén és Juda városaiban. A hegyek bércein csakúgy, mint a síkságok területén. Mert vissza akarom hozni földjeikre a száműzötteket — így rendelte az Úr“*. — És az azóta eltelt alig egy esztendő alatt a KKL több, mint 60.000 dunam földet váltott meg, többet mint azelőtt bármikor.

1941 őszén pedig, amikor minden eddiginél szörnyűbb tragédia szakadt a zsidóság hatalmas tömegeire, milliók sorsáért és a zsidó holnapért való szorongásunk tetőfokán, az 5702. év küszöbén ismét üzent nekünk Ussischkin: „Ne féljete! Jerusalájim felszabadul,

Ción felépül és eljön Izrael földjének és Izrael népének teljes megváltása“. Minden okunk meg van arra, hogy bizzunk Ussischkin utolsó prófeciája közeli megvalósulásában is.

HALÁLA ÉS TEMETÉSE.

Ussischkin úgy halt meg, ahogyan élt: a munka kellős közepén. Ros Hasana előtt még rádióüzenetet intézett a háború által sújtott orosz zsidósághoz: „22 évvel ezelőtt jöttem el közületek“, — üzenete nekik — „hogy itt Erec Jiszraelben vessem meg új otthonunk alapjait. Azóta ezért dolgoztam — a ti érdeketekben is. Hiszem, hogy rövidesen viszontlátjuk egymást. Ne essetek kétségbe! A sötétségből új fény támad, a romokból új élet fakad majd!“ — A viszontlátást már nem érthette meg. — Néhány nappal később a Hadassa kórházban megoperálták. Az operáció után jobban érezte magát, Ros-Hasanakor még minjant és sófárt kéretett betegágyához. Amikor állapota ismét rosszabbra fordult, kívánságára hazaszállították lakására. Október 3-án, tisri 12-én — épp Herzog főrabbi tartózkodott nála — újabb rosszullét fogta el. Az előhívott orvos már nem tudott rajta segíteni: néhány perccel később Ussischkin szíve megszűnt dobogni.

Halálának híre mélységes megdöbbenést keltett Palesztinában. Az egész országban megállt a munka, a színházakban és szórakozóhelyeken beszüntették az előadásokat, az iskolák szünetet tartottak. Hatóságok, egyesületek képviselői, iskolák tanulói és egész falvak lakói hatalmas tömegekben gyülekeztek Jerusalájimban, hogy részt vegyenek Ussischkin temetésén. — A legnagyobb és legmegkapóbb temetés volt, ami Palesztinában újabb időkben lefolyt. — Az Executiva tagjai, a rabbi-kar, az Alapok tisztviselői, az egyetemi szenátus, a Hadassa tagjai haladtak a gyászmenet élén. Utánuk a kormány képviselői, a külföldi államok diplomatái, a helyi hatóságok és az ország valamennyi szervezetének kiküldöttei haladtak. Arab részről Khaldi polgármester és más arab előkelőségek vettek részt a temetésen. Több, mint 50.000 ember vonult végig a gyászmenetben Jerusalájim utcáin a lakosság sűrű tömegeinek sorfala között. A menet Ussischkin lakásából elindulva, a róla elnevezett utcán keresztül a nagy zsinagógáig, innen az Alapok központi épületéig, majd a Scopus hegyre ment, ahol — utolsó akarata szerint — a héber egyetem közelében temették el. Kívánságához képest koporsója felett nem hangzott el gyászbeszéd, csak Kaddist és El molé rach-mim-ot mondtak, sírját pedig kék-fehér zászlóval borították.

*

Mi, a magyarországi KKL munkásai is körülálljuk most gondolatban a kék-fehér zászlóval borított sírhantot, amely az elhunyt vezér tetemét takarja. Nem mondunk gyászbeszédet. Nem sirunk. Megrendült lélekkel, de roskadatlan gerinccel elrebegjük a Kaddist, a hálaimát, amiért nekünk adta őt a Gondviselés, hogy lerakja kétezere éve hontalanul bolyongó népünk új otthonának szilárd alap-

jait, hogy megtanítsa bennünket hínni és egy ideálért életet át dolgozni.

Még előttünk tátong az ür, amit eltávozása sorainkban hagyott: helyére kell állni mindannyiunknak. Pótolnunk kell őt!

Szorosabbra fűzzük sorainkat, megmarkoljuk a kezéből kihullott kék-fehér zászlót és nem pihenünk, nem nyugszunk, míg valóra nem válik utolsó próféciája: eljön Izrael népének és Izrael földjének végső megváltása.

Ussischkin és Herzl

Negyven esztendővel a Zsidó Nemzeti Alap (Keren Kayemeth Leisrael) megalapítása után halt meg Menachem Ussischkin, aki a Nemzeti Alap direktóriumának elnökei közül a legjelentősebb és legnépszerűbb volt és aki mindenkit felülmulva járult hozzá, hogy a Keren Kayemeth neve és fogalma a világ minden részén elterjedjen és népszerűvé legyen.

Negyven esztendő... Szinte kézenfekvő itt a hasonlatosság a zsidó történet ama nagy alakjának sorsával, aki ugyancsak a vándorlás negyven esztendeje után halt meg, anélkül, hogy a cél elérését megérhette volna.

Geulath Haarec — a föld megváltása volt a cél, mely Ussischkin szeme előtt lebegett. Ez volt a törekvés, amelynek egész életét szentelte. Alig akadt cionista, aki ilyen belső meggyőződéssel, a gondolatnak és az akaratsnak ilyen erejével hitte és élte volna azt a felismerést, hogy Palesztina földjének megváltása és birtoklása a legbiztosabb alapja, azt mondhatnók: egyetlen igazán fontos előfeltétele a cionista ideál megvalósításának.

Ettől a meggyőződéstől áthatva Ussischkin már a Herzl korabeli új politikai cionizmus megteremtésének idején mindig azoknak az oldalán állott, akik a „praktikus cionizmus“-nak a szükségességét hangoztatták és Palesztinában minden — még a politikailag legkedvezőtlenebb — körülmények között is a praktikus munka változatlan erővel való folytatásáért szálltak sikra. Ismeretes a történeti konfliktus, amely az Uganda-terv kérdésében Herzl és Ussischkin között folyt le. Két koncepció ütközött itt össze: Herzl, aki a zsidó nép számára vissza akarta szerezni a népi szabadságot és megteremteni számára a testi és lelki megújulás lehetőségét, valamely országot keresett, ahol ez megtörténhetik, kereste és megtalálta ezt az orosz cionisták tanításai nyomán, az ősök országában. Ussischkin számára azonban ez a keresés és az ország megtalálásának ez az élménye elképzelhetetlen volt, ő is népének szabadságáért harcolt, de az ő számára, aki a zsidó tradíció szellemében nevelkedett, nem is volt lehetséges másképpen a zsidóság nagy kérdésének megoldása, mint Erec Jiszráélbe való visszatérés útján.

Ezzel azonban e két férfiú gondolkozásbeli ellentéte még nem merült ki. Ami mindkettőjüket állásfoglalásában megerősítette és ami azután a válság idején őket egymástól elválasztotta, sőt szembe is állította, az a felfogásbeli különbség volt a megvalósítás módszerében.

Herzl, mielőtt a munka megindult volna, politikai alapokat akart előbb lerakni, mindaddig vonakodott az építés munkáját megkezdeni, amíg a politikai biztonság e munka számára hiányzik, hogy a nép nyugodtan építhesse országát. Annak megtörténte után azonban, viszonylag rövid idő alatt hajtsák végre a tömegek „áttelepítését“. Ez az, amit Herzl „tisztá politikai cionizmus“ megjelölése alatt értett.

Szemben állottak ezzel, akik a cionizmus megvalósítását lassú nevelőmunka révén kívánták elérni, amely Erec Jiszráélben vállvetett erőfeszítéssel „szellemi központ“ megteremtésére vezet. (Achad Haam). Mások viszont egyéb indokoknál fogva nem bíztak a tisztán politikai metódusok sikerében és a zsidó történet szelleméből fakadó reális ösztöntől vezérelve a tények teremtésében, függetlenül azok politikai biztosításától, látták első és leglényesebb feltételét a megvalósításnak. Ez utóbbiakhoz tartozott kezdetől fogva Ussischkin. Bizonyos értelemben keletnek és nyugatnak ellentéte fejeződött ki a két gondolat összezapásában. Herzl, a századvég Európájának fia, hitt az emberi haladásban, hitt a modern technika erejében és az emberi belátás és értelem győzelmében. Arról álmodott, ami később a Népszövetség formájában, e gondolat látszatvirágzásában megvalósult: a Nemzetek Nagy Tanácsáról, amelyet bölcs és jóindulatú államférfiak irányítanak és amely így a zsidóságnak két évezred után szolgáltatna igazságot.

Ussischkin, a keleti zsidó, a nép fia, ezerezstendős tradíciók hordozója, akiben bármily töretlen is volt mindvégig a reménység, mégis tanúja és tudója volt nyomoruságnak, üldözésnek és szenvedésnek, mély gyanakvással fordult szembe minden módszerrel, amely mindent az irányító értelemre kívánt bízni. Az ő számára a cionizmus kezdetét nem szavak és nem szerződések, hanem cselekedet, maga az épülő ország jelentették. Negyvenöt esztendő távolságából visszatekintve a cionista történelemre — sőt ennek a kornak világtörténetére — ma már nyugodtan és minden túlzás nélkül állapíthatjuk meg, hogy a történelem Ussischkin felfogását igazolta. Természetesen ez nem annyit jelent, hogy a politikai munka, amelyet Herzl indított meg, felesleges, vagy helytelen lett volna. Herzl megmutatta az útját annak, hogyan kell kapcsolatot találni népekhez és azokat irányító kormányokhoz. Herzl a zsidó nép politikai akaratát újraformálta, életre hívta. Fellépése a politikai munkának olyan magas iskoláját teremtette meg, amely például szolgálhatott a mozgalom legjobbjai számára. Hozzátehetjük még ehhez, hogy vannak helyzetek és pillanatok, amikor az elért eredmények politikai megalapozása, vagy valamely politikai célkitűzés a még el-

ére idő eredmények tekintetében döntő jelentőségű lehet és elengedhetetlenül szükséges a fejlődés érdekében. Ebből következik, hogy ennek elmaradása, egyetlen pillanatnyi ingadozás, vagy határozatlanság a döntő történelmi percben, az építés művét évekkal visszavetheti és generációkra megbéníthatja.

Ezért fáradoznak a mozgalom legkiválóbb szellemei 40 éve a politikai és praktikus cionizmus szintézisének megteremtésén, hogy a feszültség pillanataiban kiegyenlítsék azokat az újra meg újra felmerülő ellentéteket, amelyeket Herzlnek és Ussischkinnek nevével jelölhetünk meg.

És mégis meg kell állapítania az elfogulatlan történelmi kritikanak, hogy végül az Ussischkin által képviselt reálpolitika jutott érvényre. S szempontjai helyességét a politikai cionisták is kénytelenek voltak elismerni. Politikai és gyakorlati cionizmusnak még ma is élő szintézise, amelyet a hágai konferencián Chaim Weizmann fogalmazott meg először tudományos pontossággal, a gyakorlat során az elsőséget a praktikus munkának juttatta. Ez a felismerés egyszerűen azon a tapasztalaton alapszik, hogy bár a politikai munka nélkülözhetetlen és bizonyos pillanatokban döntő fontosságú, mégis a szüntelen gyakorlati munka, telepeknek a létesítése az egyetlen út, amely még a politikailag bizonytalan időkben és kedvezőtlen körülmények, vagy ellenállás esetén is a jövőt biztosíthatja. És itt megint Ussischkin volt az, aki szüntelenül, néha Herzlrel szemben is, mindig mély meggyőződéssel és áthatva felfogásának helyességétől, a praktikus munka elsőségét képviselte és olyan nehéz körülmények között, mint például az Uganda-krízis, győzelmes érvényre juttatta. Ez a praktikus munka az ő számára nem volt öncél, az ő számára is csak a megvalósítás útját jelentette ama politikai szabadság felé, amely felé Herzl törekedett, a zsidó Nemzeti Otthonnak Palesztinában való megteremtésével. Mind ezen praktikus munka középpontjában Ussischkin számára a földszerzés állott. Itt vált ismét kétfelé a cionizmus praktikus és politikai értelmezése. Ussischkint nem korlátozták teóriák, történelmi tradíciók, ereje elegendő volt diadalra juttatni a modern államelméletnek azt a tételét, hogy azé az ország a végső soron politikailag is, aki azt lakja és megműveli. A történelem száz példájával bizonyítja, hogy államok és államrendszerek eltűnnek, a paraszt azonban marad. Lehet, hogy idegen kultúrák viharzanak el fölötte, új államrendszerek irányítják, de végső soron a föld mégis azé marad, aki azt keze munkájával megműveli. Válságokon és háborúkon, népvándorláson és visszavándorláson keresztül újból és újból igazolást nyer ez az igazság.

Ezért a törekvés, amely Ussischkin személyében testesült meg — a zsidó nép törekvése, hogy Palesztina földjét megszerezze — a politikai bölcsességnek kicsúcsosodását jelenti. Ezért érzi a nép, hogy Ussischkin életének műve, amelynek önmagát szentelte és küzdelmei, különösen az utolsó 20 esztendőben, mint a Zsidó Nemzeti

Alap elnöke, a legfontosabb alapja a cionizmusnak és a tulajdonképpen előfeltétele a zsidó nép politikai megújulásának.

Ussischkin halálának és a Keren Kayemeth 40 esztendősi jubileumának napjaiban gondoljon minden zsidó, aki magát a Palesztina-építő mozgalom hívének vallja, ennek az életnek és ennek a munkának a tanulságára, hogy ebben az évben több történjék a Geulat Haarec, a föld megváltása érdekében, mint eddig bármikor.

USSISCHKIN EMLÉKEZETE EREC JISZRAÉLBAN.

A KKL direktóriuma, 1941. október 10-én, Ussischkin halálának 7-ik napján elhatározta, hogy Ussischkin emlékének megörökítésére az egész világon nagyszabású akciót indít, amelynek célja: 250.000 fontot előteremteni új földvásárlások céljaira.

A direktórium elhatározta, hogy Ussischkin helyét a gyászévben nem tölti be, utódját egyelőre nem választja meg. A direktórium élére három tagú elnökséget választott, amelynek tagjai: *Berl Katzenelson, R. Meir Berlin és Dr. Avraham Granovsky.*

A KKL. épületében Ussischkin dolgozó szobáját, mint „Ussischkin szobát“ mai formájában fenntartják — hasonlóképpen az ugyan ezen épületben levő „Herzl-szobá“-hoz. A KKL Aranykönyvének új kötetét kizárólag Ussischkin emlékének szentelik és a KKL. Ussischkin-gyászbélyeget ad ki. — Ussischkin összegyűjtött beszédeit rövidesen könyvalakban megjelentetik.

*

Október 15-én Jeruzsálemben a Jewish Agency épületében megkapó gyászünnepeket tartottak Ussischkin és — az Amerikában ugyancsak nemrég elhunyt — L. D. Brandeis emlékére. A jisuv valamennyi vezető személyisége jelen volt. Az emelvényen a Jewish Agency exekutívájának és az Aktions Comité elnökségének tagjai foglaltak helyet; Ussischkin helyét fekete takaró borította.

Az El molé rachamim után Heshel Farbstein — az A. C. elnökségének legöregebb tagja — nyitotta meg a gyászülést. Farbstein — aki Ussischkinnal együtt már az első kongresszus résztvevői között volt — megható szavakkal emlékezett meg Ussischkinnal együtt végzett munkájukról.

J. Grünbaum bejelentette, hogy Ussischkin emlékét nagyszabású földvásárlási és telepítési terv keretében kívánják megörökíteni Jeruzsálem környékén és a Hule északi részén. A terv részleteit a Jewish Agency, Keren Kayemeth és Keren Hajeszod kiküldötteiből álló bizottság fogja kidolgozni.

Dr. A. Granovsky a KKL. direktoriumának nevében, Dr. J. L. Magnes a héber egyetem nevében emlékeztek meg Ussischkinről. Jicchak Ben Zwi a Vaad Leumi, Josef Sprinzak pedig a Histadruth nevében méltatták a KKL. elhunyt vezérét.

A délutáni ülést L. D. Brandeis emlékének szentelték. Dr. Bernard Joseph, Miss Henrietta Szold és Zalman Rubaschow emlékeztek meg az amerikai cionisták nagy halottjáról.

Ussischkin írásaiból és beszédeiből

FÁRAÓ ELŐTT.

(A „Harmadik palesztinai utazás“ befejező része. 1913.)

Országunkból visszatérőben Egyiptomban időztem. Megtekintettem többek közt a híres kairói múzeumot, ahol a régi Egyiptom emlékei, régiségei és maradványai találhatóak. Végigjártam a hatalmas termeken, megtekintettem a koporsókat, mumiákat, obeliszkeket, a régi csillagászok írásait, papirusgyűjteményeket. Közben egy nagy terem közepén egy mumiát s rajta a következő felírást pillantottam meg: *II. Ramses*. Megborzongtam! A nagy fáraó maradványai. Aki-ről a biblia beszél. Az első zsidóüldöző, aki leigázott egy kis népet, amely akkor Gosen földjén, a Nilus folyó torkolatánál lakott. A nagy Ramses, aki elrendelte, hogy minden újszülött zsidó fiúgyermeket a Nilusba kell fojtani. És a fáraó előtt most itt áll kései utóda ennek a kis népnek, amely él ma is és megújulására gondol.

És bensőmben így szóltam a fáraóhoz: „Ramses, Keletnek ura, Ázsia meghódítója! Hol van a te büszkeséged és nagyságod? Te, aki hatalmas seregeknek, pajzssal és fegyverekkel felszerelt embereknek ura voltál, akit az egész világon rettegtek és a „Nagy“ névvel tiszteltek. Te, aki hadat viseltél védtelen népem ellen, amely a pusztába követte Mózeszt, az ismeretlen pásztort. Ki volt ez az egyszerű pásztor hozzád képest és mi volt az ő hatalma a te fegyvereiddel és megszámlálhatatlan harcosaiddal szemben? Egy szent írás volt minden fegyvere, az írás, amit az égő csipkebokor tüze szentelt meg, de elhamvasztani nem tudott. És ime, Ramses, hol a te néped és hol van az enyém? — A te néped visszatért a föld porába. Az én népem él, évezredek keresztül próbálták elpusztítani, — de hiába!

— A te emléked pompás, félelmetes és büszke. Csodálattal tekintenek rá, gyönyörködte a szemet, de a lelket megremegtetni nem tudja többé. Ami belőlem megmaradt — most láttam ezt — nem oly fenséges, de emberek tizezrei reszketnek érte, ha csak hallunk róla, beléremeg a szívünk. Évezredek reménysége csüng rajta, könnyes lélekkel imádkoznak érte és vágyódnak utána.

— A te nyelved hieroglifákban maradt meg, titokzatos talányként bölcsek és tudósok számára. Az én nyelvem — most hallottam

beszélni — gyermekek és fiatal emberek száján él, zengését még ma is hallani.

— A te irodalmaid papirustekercsekbe van göngyölve: talányos feljegyzések. Az én dalaim és zsoltáraid még ma is visszhangzanak Isten házaiban, a világ egyik végétől a másikig, nap, mint nap felcsendül csodálatos dallamuk.

— A te istened, a félelmetes Oziris, elpusztult, cserepekre tört, porrá vált — nem támad fel többé. Az Örökkévaló, az én Istenem, él és őt imádják az összes nemzetek...

*

Új hittel és bizalommal telve szálltam hajóra, hogy visszatérjek a galutba és az egész világ előtt így szóljak az én népemhez:

Drága, ősi népem! Ne engedd karjaidat elernyedni és vállaidat megroskadni szomorú sorsod szörnyű súlya alatt! Ne horgaszd le büszke fődet! Tudd és gondoldj arra, hogy Kelet országában, ősi hazád földjén új élet támad számodra. Tudd és gondoldj arra, hogy a te fiaid új életet teremtettek ott számodra: a szabadság és világosság életét. — Tudd és ne feledd, hogy Izrael népe örökké él!

A FÖLD SZAVA.

(M. Ussischkin beszédéből, amelyet az Erec Jiszráél-i tanítók második összejövetelén tartott, a Keren Kayemeth Leisrael rendezésében, Kfar Hanoarban (Ben Shemen) 1928. december 11.-én.)

Amikor mintegy másfél évvel ezelőtt, első összejövetelünk alkalmával a Keren Kayemeth Leisrael munkájáról, tanítóinknak a Nemzeti Alappal szembeni kötelességeiről beszéltem, felállt Bialik és többek között a következőket mondotta: „Csodálkozom az előttem szólón. Hogyan beszélhet egy ember mindig ugyanarról és mindig megújuló lelkesedéssel, különösen, ha ilyen egyszerű és magátólérteendő dologról van szó.“ És ime ma ismét itt állok Önök előtt, hogy mégegyszer ugyanarról a témáról beszéljek. Bialik számára csak egy válaszom van: Bialik költő és így tudnia kell, hogy a nemzedékek minden időben, minden országban és minden nyelven csak egy dalt énekeltek — a szerelem dalát: Isten szeretetét, természetimádatot, hazaszeretetet és szerelmet. És ez az egyetlen dal, a szerelem dala, sohasem mulik el a költők ajkáról, így Bialik ajkáról sem. Senkisé sem csodálkozik ezen az egyetlen dalon, amelyet ősidóktól napjainkig énekelnek. Hát akkor miért csodálkozol, barátom, az emberek, akiknek ajkán ugyancsak egyetlen dal csendül — az ő szerelmük dala: a haza szeretete, a föld szeretete, szabadság és megváltás szeretete. Igaz, hogy ezek az emberek nem foglalják versekbe ezt a dalt, egyszerű szavakat mondanak csak, sőt gyakran szavai sincsenek e dalnak, csupán tettek és számok. Nézzetek magatokra, hisz ki tudja: talán éppen a tettek dala a leghatalmasabb dal. És

így azt gondolom én, hogy a Keren Kayemeth Leisrael munkája — a tettek igazi dala. Te, Bialik egyaránt mestere vagy a Halachának és Agadának: így tudnod kell, hogy a KKL Agada és egyben Halacha is. Mindennapi számok és mindennapi tettek: ez a Halacha; az eszme és az irány, törekvés és remény: ez az Agada! És ez az Agada telve van népünk számára nemzedékről-nemzedékre csodás varázslatokkal. Ha csak a Halachával foglalkoztunk volna, a mindennapok szürke munkájával és ha nem lebegett volna fejük felett a nép örök Agadája, akkor nem tudtuk volna véghezvinni, amit mégis véghezvittünk. Akkor emberi erőink nem lettek volna elégségesek a nehéz munkához. De ha megelégedtünk volna egyedül az Agadával, a törekvéssel csupán, szeretettel és szépséggel, ha nem görnyedtek volna vállaink a Halacha igája alatt, minden egyes nap munkája alatt, akkor ebből az Agadából csak árnyék maradt volna, élettelen árnyék. Ez a Keren Kayemeth nagysága: megtalálta az utat a Halacha és Agada egyesítéséhez. Ezért van erőm nekem, munkatársaimnak és nektek mindannyiotoknak nap-nap után más és más szónoki emelvényen állni, hogy ezeket az egyszerű dolgokat elmondjuk és újra megismételjük!

*

Aki megfigyeli, hogyan nevelik különböző népek ifjúságukat, látni fogja, hogy ez a nevelés nem áll meg csupán a tanulásnál, elméleteknél és könyvekben lefektetett tudásnál. Az olyan tanítás, amely nem kapcsolódik valamely gyakorlati tethez, valamilyen munkához, amely megvalósítja az elsajátított tudást és eleven formában megmutatja a gyermeknek mindazt, amit a könyvből vagy tanítójától megtanult, az olyan tanítás talán alkalmas arra, hogy a gyermek fejét különféle ismeretekkel megtömje, de semmi köze sincs a neveléshez. Az igazi nevelés ott kezdődik, ahol tudás munkával párosul: „Minden Tóra, amelynél nincsen tett, a végén meg fog semmisülni.“ Őseink minden időkből nagy pedagógusok voltak, anélkül, hogy valaha is tanultak volna pedagógiát és amikor a gyermekeknek nemzeti és vallásos nevelést akartak adni, mindig a praktikus gyakorlat útját választották. A gyermekeket nemcsak az imádságok ismeretére tanították, hanem fiatal koruktól fogva arra szoktatták, hogy valóban imádkozzanak is mindennap. Nem elégedtek meg azzal, hogy a gyerekek tudjanak valami zsinagóga-féléről, hanem megkövetelték, hogy el is járjanak a zsinagógába. Nem volt elég, hogy a gyermek tudjon a chanukkai gyertyagyújtásról, hanem ezeket a gyertyákat sajátmagának kellett meggyújtania, vagy ott állni az atyja mellett, amikor meggyújtja azokat. A gyermeknevelés minden terén a praktikus kivitelre fektették a súlyt. A gyermek maga tett valamit, vagy részt vett atyja tevékenységében a micva teljesítésénél. Őseinknél a nevelés a tettek nevelés volt és éppen ez a nevelés teremtette az erős nemzedékeket, a zsidóság oszlopait, azokat az erőteljes zsidókat, akik a zsidóság talajában gyökeret vertek. És ez mentette át

a nép hajóját minden hullámon és viharon át napjainkig.

De most más idők jöttek, új nevelési módszerekkel, mi pedig azt kívánjuk, hogy gyermekeink és unokáink a nép fiai maradjanak. Ebben a szellemben kell őket nevelni. És így nem elégséges, ha a zsidóság ismereteit adjátok át nékik, ha beléjük plántáljátok a nyelv ismeretét, mindez nem elég! Gyermekeinket kora ifjúságuktól kezdve tettekkel neveljük, tettekkel, melyek áldást hoznak a népre. Távol legyen tőlem, hogy a gyermekek és az ifjúság KKL-munkáját őseinknek a micvát beteljesítő cselekedetei helyébe állítsam. Nem vagyok az, aki így gondolkodik. De az eszme, amely most a világot áthatja, eszméje a nép megváltásának és az ősi haza felépítésének is. Nem elég, ha a gyermek csak ismeri ezt az eszmét! Korán hozzá kell szoknia, hogy olyan igazi tetteket vigyen véghez, amelyek vágyainkat megvalósuláshoz segítik. Az a fillér, amelyet a gyermek a föld megváltására ad, vagy gyűjt, nem önmagáért fontos. Nem ezáltal épül fel az ország és nem ezáltal váltjuk vissza egész Erec Jiszráélt. De fontos ez a fillér, mint nevelési eszköz. Nem a gyermek adja ezt a Keren Kayemethnek, hanem a Keren Kayemeth a gyermeknek: öntudatot ad néki és magasztos ideált egész életére. Ha a régi időben a zsidó gyermek reggel felkelt és nem csókolta meg a szemléltető szálakat, ha nem imádkozott, vagy ha az ifjú, aki már barmicva volt, nem rakott tefilint, akkor úgy érezte ezen a napon, hogy nem teljesítette kötelességét az Alkotóval szemben, nem hű fia népének, nem teljes zsidó. Így nektek is, tanítóknak! Hozzá kell szoktatnotok a gyermekeket a kötelességekhez, amelyek nemzedékünkben uralkodók. Ha a gyermek este lefekszik, nem csak arra kell gondolnia: „Mit tanultam ma?“ — hanem arra is: „Mit tettem ma a nép megváltásáért?“ Ha a nevelésnek ezt a módját a világ minden zsidó iskolájába bevezetitek, ha a gyermekek és az ifjúság zsenge szívét a föld megváltásának munkájával egybekapcsoljátok, akkor ti is, mint atyáitok, biztosak lehettek, hogy a nemzedék, amelyet felneveltek és egykor hátrahagytok, hű zsidók nemzedéke lesz és folytatni fogja a föld megváltásának munkáját. Ez a ma tanítójának feladata, nem a Keren Kayemeth miatt, hanem a Keren Kayemeth által. Nem filléreket gyűjtötök a Keren Kayemethnek, hanem a gyermekek lelkét hódítjátok meg a nép megújulása számára. Nincs más munka a világon és nincs más munka az egész népben, amely a maga egyszerűségében és nagyságában az ifjúság és a gyermek számára annyira érthető volna, mint az atyák földjének megváltása.

De a gyermek előtt nem csak azt a gondolatot kell meghangsúlyozni, hogy a földet meg kell váltani, hanem azt is, hogy annak népi jellegét vissza kell adni. Ez a két örök ideál: emberi és társadalmi igazság és a nép igazsága egyesülnek a nemzeti föld megváltásában; igazság a néppel szemben, hogy megváltjuk az atyák földjét és igazság a társadalommal szemben, hogy mi a földet nem egyéni birtokként, hanem mint a nemzet közösségének tulajdonát váltjuk vissza.

1891. év május 4-ike volt, zsidó számítás szerint 5661. ijar 26-ika. Kis karaván haladt a Kishon-patak mentén. Asher Ginsberg, a fiatal odesszai író, aki később *Achad Haam* néven lett korának nagy tanítómestere; Mase, egy moszkvai fiatalember, aki akkoriban fejezte be jogi tanulmányait s idővel mint moszkvai főrabbi szerzett nevet, *Temkin*, egy fiatal ukrajnai mérnök, ki azért jött Palesztinába, hogy a Chowewe Ciön élére álljon; egy fiatal litván zsidó: *Eisenstadt*, ki később „Barsilai“ néven híres ujságíró lett és végül jómagam, ki most ezeket a sorokat írom. Öten indultunk útnak, hogy szemügyre vegyük a Haifa és Akko közt elterülő nagy síkságot és tárgyaljunk tulajdonosaival. Komoly szándékunk volt, hogy ezt a területet megszerezzük a zsidó kolonizáció céljaira.

Köröskörül évezredes pusztaság, kietlen kopárság. Az egész tágas síkságon alig találoztunk emberrel, itt-ott tünt csak fel egy-egy elhagyott beduintanya. Mocsár és homoksivatag, melyet csak néhol enyhített pusztai cserje, bogáncsos giz-gaz. Ameddig a szem ellátott, ugyanaz a sivár kép. A távolban a Karmel vigasztalanul kopár hegyoldala: sehol egy enyhe zöld színfolt, se fa, se bokor, se emberi település. Haifa is — ahonnan elindultunk — nyomorúságos kis város, csupa szenny és pizok, melyből csak a német templomosok kolóniája emelkedett ki, mely abban az időben indult fejlődésnek.

Egész nap lovagoltunk. Bejártuk a sikot északról délre, keletről nyugat felé. Alaposan átvizsgáltuk az egész területet, mert felismertük, hogy nagy jövője van. Tudtuk, hogy ez a terület természeténél fogva az ország tulajdonképeni ütőere; hogy a legalkalmasabb pont nagy földközítengeri kikötő megépítésére és tudtuk, hogy ide fog irányulni az akkor még teljesen elhanyagolt Jezreél völgyének forgalma. Gyönyörű jövő — sivár jelen!

Fáradtan tértünk este szállásunkra és egész éjjel beszélgettünk a földterület megszerzéséről.

Másnap kora reggel sétára indultam s a haifai templomos kolónián német paraszttal találkoztam, amint kertjében gyomlálgatott. Köszöntésemet mogorván fogadta:

„Ugy-e, ön is azokhoz tartozik, akik tegnap az akkói síkságon jártak? Nem való az zsidóknak: A zsidók megszokták, hogy mindig a kész dologhoz jöjjenek. Áldozatot, igazi áldozatot hozni nem tudnak a zsidók! Nem alkotnak, nem teremtenek! Megvárják, amíg mások áldoznak, dolgoznak, építenek — aztán jönnek és megvásárolják!...“

Igy beszélt a német paraszt és szavai szégyenpirt sütöttek arcomra. Sápadtan tértem vissza a szállóba barátaimhoz. Elmondtam nekik a német paraszt beszédét. S mi húséges baráti körben szent fogadalmat tettünk: minden erőnket arra szenteljük, hogy meg hazudtoljuk ezeket a kegyetlen szavakat.

Negyvenkét év mult el azóta. Sok nyomorúság, üldöztetés, bán-talom érte a zsidó népet. A Szétszóratás sok országában folyt pata-kokban a zsidó vér. Gúny és nevetség tárgya lettünk a népek között. És saját sorainkban is hányszor csufolták meg az ál-bölcsek azt a nagy és szent gondolatot, hogy vissza kell térnünk atyáink földjére, fel kell építenünk az ő-s-új országot, hogy ott ismét megteremthes-sük a természetes népi élet lehetőségét! De mi kitartottunk fogadal-munk mellett és az ezer sebtől vérző zsidó nép bebizonyította, hogy hitünkben és várakozásunkban nem csalódtunk.

Esküt esküdtünk akkor egymásnak a Megváltás előmozdítására. Barátaim nem érték meg, hogy lássák álmuk megvalósulását. Én azonban hálát adok Istennek végtelen kegyelméért, mondván:

„Áldva légy Örökkévaló, Jiszrael Istene, hogy élni hagytál a mai napig és méltónak találtál arra, hogy munkám által jusson né-pemnek a Jezreél völgye, a Sáron síkja és az akkói síkság megvál-tásának érdeme, hogy az ősi föld ismét Jiszrael népének tulajdo-nává lett.“

LELTÁROZVA

2012 JÚL. 25

ARANYKÖNYVI DIPLOMA USSISCHKIN NEVÉRŐL

5693-ban, 70-ik születésnapja alkalmából a magyar cionisták Ussischkin nevét a Keren Kayemeth Leisrael Aranykönyvében örökítették meg.